

SANAT NEDİR?

Sanat: İnsanın duygu, düşünce ve heyecanlarına biçim vererek, başkalarına anlatabilme çabasıdır.

Sanatın oluşumunda:

- Coğrafi konum (yeryüzü şekli, iklim...)
- Dinsel inanışlar
- Toplumsal yapı (ilkel toplum, göçebe toplum...)
- Önceki uygarlıkların etkileri, kültürel miras
- Tarihsel dönem (sanatın ortaya konulduğu dönem, çağ...)
- Ekonomik durum

Sanat eserinin oluşmasında belirleyici etkenlerdir.

Sanat yapıtlarında bulunan bazı ortak özellikler:

1. Özgün olması (orijinallik)
2. Estetik değerler taşıması
3. Mesajının olması (duygu ve düşünceleri aktarması)
4. Evrensel değerler taşıması

Sanatın Bölümleri:

A- Görsel (Plastik) Sanatlar

Resim, heykel, mimarlık...

B- Sesle ilgili (Fonetik) Sanatlar

Müzik...

C- Hareketle ilgili (Ritmik) Sanatlar

Bale, dans...

D- Gösteri (Sahne) Sanatları

Tiyatro, opera...

E- Yazınsal (Edebi) Sanatlar

Roman, şiir, öykü...

F- Tasarım Sanatı

G- Sinema Sanatı

Sanat Tarihi: Geçmişten günümüze, insanlığın ortaya koyduğu sanatsal değerleri, tarihsel dönemlerine, üsluplarına göre inceleyen, araştıran bilim dalıdır.

Sanat Tarihi ve İlişkide Bulunduğu Alanlar

Arkeoloji: (Sanat tarihinin ilişkide bulunduğu en yakın bilim dalıdır.)

Eski uygarlıkların kalıntılarını, kazı yaparak araştıran bilim dalıdır.

Mitoloji: Efsane bilimi

Plastik Sanatlar: Resim, mimarlık ve heykeltıraşlık

Estetik: Sanat felsefesi, güzellik üzerine kuramlar geliştiren bilim.

Tarih: Geçmiş olayları inceleyen bilim.

Prehistorya: (Diptarih)Tarih öncesi dönemleri araştıran bilim. (Genellikle mağara insanını inceler.)

Etnografya: Halk kültürüne ait eserleri (folklorik eserleri) inceleyen bilim.

Nüvizmatik: Eski paraları inceleyen bilim.

Türkiye’de bilimsel anlamda sanat tarihi, arkeoloji, müzecilik çalışmaları ve güzel sanatlar eğitimi 20. yy başlarında OSMAN HAMDİ BEY (1842–1910)’in öncülüğüyle başlamıştır.

Cumhuriyet döneminde ise Atatürk’ün destekleriyle çalışmalar daha da yoğunlaşmıştır.

I. TARİH ÖNCESİ DÖNEMLERDE SANAT

- Dünyanın yaşı yaklaşık olarak bir milyar yıldır.
- 280 milyon yıldan bu yana fosiller görülmeye başlar.
- Fosilli dönemlerden başlayarak dünya dört jeolojik zaman geçirmiştir.
- Dördüncü zamanda (M.Ö. 600.000 / 500.000) insanlar görülmeye başlar.
- Ancak insanlara ait kalıntılar M.Ö. 40.000'den itibaren görülmeye başlar.

A. YONTMA TAŞ ÇAĞI –PALEOLİTİK DÖNEM (MAĞARA DÖNEMİ) SANATI

M.Ö. 40.000 -15.000 / 10.000 – 8.000

— Sanatın, ilk ortaya çıkış nedeni, kullandığı yöntem ve özelliği üzerinde durulacak. (iş-zanaat-sanat)

— Bu dönem sanatının ortamı mağaralardır. Çünkü insanlar yeryüzünü, buzulların kaplamasıyla mağaralara sığınmışlardır.

SANAT___:

- Taştan ve kemikten yontulmuş kesiciler ve delicilerin yanı sıra küçük boyutlu ANA TANRIÇA heykelcikleri yapılmıştır.
- Mağara duvarlarına dinsel inanış, büyü ya da iletişim amacıyla insan, hayvan figürleri çizilmiş ve boyanmıştır.
- Figürler, siluet görüntüler biçiminde betimlenmiştir. Sonraki dönemlerde ayrıntılarda gösterilmiştir.

Siluet: İç ayrıntıları gösterilmemiş gölge biçimindeki resimlere denir.

Kontur: Figürlerin dış çizgilerine denir.

Yurdumuzda Yontma Taş Çağı Buluntusu Veren Yerler :

- Antalya Karain Mağarası (Kazısı yapılıyor) Beldibi Mağarası
- Van-Kızların Mağarası
- Hakkâri-Gevaruk Vadisi
- Adıyaman-Palanlı Mağarası

B- YENİTAŞ ÇAĞI-CİLALI TAŞ ÇAĞI (NEOLİTİK ÇAĞ) M.Ö. 8.000-5.000

*Bu dönemde insanlar, buzulların çekilmesiyle mağaralardan çıkıp, yapmış oldukları evlerde, kurdukları köylerde yaşamaya başlamışlardır.

Dünya genelinde bu çağın sanatını özetlersek:

Mimarlık:

- Her türlü malzemenin (kamuş, kerpiç, taş...) kullanıldığı ilk konutlar,
- Dolmen ve Menhir denilen ilk anıtlar, yenitaş çağının en ilginç yapı örneklerini oluştururlar.
- *Bu nedenle yapı sanatının (mimarlık) yeni taş çağında başladığını söyleyebiliriz. "İnsanların taşı taşın üstüne koymaya başladığı dönemdir."
- Menhir ve Dolmenler genellikle Batı Avrupa, Trakya ve Akdeniz çevresinde görülürler.

Seramik: Bu çağda, pişmiş topraktan (yapılmış) çanak çömlek de yapılmaya başlanmıştır.

Bunların üzerinde, soyutlanmış, geometrik biçimlere dönüştürülmüş bezemeler vardır.

*Yurdumuzdaki yenitaş çağı yerleşim merkezlerinde ortaya çıkarılan buluntular; Dünya'nın en ilginç örneklerini oluşturmaktadırlar.

ÇAYÖNÜ (DİYARBAKIR) M.Ö. 7.000

*Anadolu'da ilk çiftçilik burada yapılmıştır.

*Maden çağından 2000 yıl önce bakır günlük yaşamda kullanılmıştır. Ergani Bakır İşletmeleri hala bu geleneğin izlerini sürdürmektedir.

*İlk mozaik örnekleri burada kullanılmıştır.

*Toplumsal işlevi olan anıtsal mimari yapılara ait kalıntılar bulunmuştur (tapınak, ambar, depo...).

ÇATALHÖYÜK (KONYA) M.Ö. 6500–5750

*Duvarları birbirine bitişik kerpiç evlere çatılardan girilirdi.

*Evlerin kutsal odası olan kült odasında; boğa başı ve Ana Tanrıça heykelcikleri bulunurdu. Ölen aile bireyleri bu odaya gömülürdü.

*Evlerin duvarlarında, mağara resimlerinin geleneklerini sürdüren kutsal hayvan resimleri bulunurdu.

*Burada bulunmuş en ilginç duvar resmi ise, yeni patlamış olan bir yanardağın (Hasan Dağı) resmetmektedir. Bu dünyanın bilinen en eski peyzaj (manzara) resmi.

-Bütün bu özellikler bu çağda yalnızca Anadolu'ya özgü ayrıcalıklar olarak bilinmelidir.

II. ESKİ MISIR SANATI

“Nil olmasaydı Mısır'da olmazdı”

-Eski Mısır'da ölümden sonrasına inanıldığı ve çok önemsendiği için, sanat da bu yönde gelişme göstermiştir.

Mısır Pontheonu:

Ra: Güneş Tanrısı

Osiris(Boğa kılığında) İsis'in kocası

İsis(Dana-inek kılığında) Osirisin karısı

(bu ikisi aynı zamanda kardeşler)

Oğul-Horüs(Atmaca kılığında)

Anibus(Çakalbaşı) ölümler Tanrısı

MİMARLIK:

a) Eski Krallık Dönemi M.Ö. 2900-2200

*Bu dönemin en özgün anıtları PİRAMİTLER'dir. İlk örnekleri basamaklı olarak yapılmışlardır. Sonrakiler düzgün ve anıtsaldır.

ÖRNEKLER:

*Sakkara'da Cozer Piramidi (basamaklı)

*Kahire-Gize Piramitleri: Keops, Kefren, Mikerinos

Keops en büyük olanıdır. (Kenar)233 146m(Yükseklik)

Yirmi yılda 100.000 işçi tarafından yapılmıştır.

*Gize piramitleri Dünya'nın yedi harikasından biridir.

-Mastaba denilen mezarlar, kralların yakınları için yapılmış olup, küçük ve kesik piramit görünümündedirler.

-İpojeler de, sıradan insanların mezarlarına denilirdi.

b) Orta Krallık M.Ö. 2000–1700

Bu dönemde, Piramitler, tapınaklar ve mastabaların yanı sıra, asil gelişme, kaya mezarlarının yapılmaya başlamasıdır.

Örnek: Beni Hasan Kaya Mezarları

c) Yeni Krallık Dönemi Mimarisi (M.Ö. 1500–1100)

Bu dönemin en önemli mimari eserlerini Büyük Tapınaklar oluşturur.

Tapınakların Planı Genellikle Şöyledir:

-Aslan ve Sfenks heykellerinin koruduğu bir yoldan tapınaklara doğru yürünür.

-Tapınağın önünde rahip heykelleri ve hiyeroglif yazıların yer aldığı dikili taşlar (obeliskler) bulunur.

-Tapınağa girildiğinde ise; giderek alçalan ve karanlığı artan, çok sütunlu (Hipostil denilen) üç

bölümle karşılaşılır.

-Tapınaktaki kült (tanrı-kral) heykeli, adak ve hazineler sonuncu bölümde bulunur. Buraya yalnızca rahipler girebilirdi.

Örnekler:

-Deyr-El Bahri'de (Kraliçe Hacepsut'un yaptırdığı) Ölüler Tapınağı

-Lüksor Amon Tapınağı

-Karnak Tapınağı

-Abu Simbel Kaya Tapınağı (II. Ramses'in yaptırdığı bu tapınak aynı mimari plan anlayışıyla ama kayayla oyulmuştur.)

Sfenks: İnsan başlı aslan vücutlu mitolojik yaratık.

Hipostil: Örtüsü çok sayıda sütun tarafından desteklenen mekanlara denir.

Pilon: Mısır tapınaklarında ana kapının iki yanında yer alan kulelere denir.

Paye: Köşeli veya yuvarlak kalın sütunlara denir.

Portik: Sütunların, yan yana dizilmesiyle oluşturulan mimari düzenleme.

d) MISIR HEYKEL, KABARTMA ve DUVAR RESİMLERİ

HEYKELLERDEKİ ORTAK ÖZELLİKLER

1) Mısır heykelleri, arkaik ifade ve frontal duruş kuralına göre yapılmışlardır. (Bu durum daha çok tanrı ve kral heykellerinde görülür.)

2) Sıradan insan heykelleri rahat ve doğal bir görünümde yapılmıştır. (Kâtip Heykelleri)

3) Mezarlara konulan Mısır heykellerinde gerçekçi bir portre etkisi görülür. (Ölünün ruhunun bu heykelle gireceği sanıldığı için)

4) Geç dönem (Yeni Krallık) Mısır heykelleri daha gerçekçi bir görünümde dirler.

ARKAİK: İlkel, kabaca anlatım tarzı, hareketsiz, ifadesiz demektir.

FRONTAL DURUŞ: Heykelin dik duruş hali: önden görülmek üzere tasarlanması halidir.

KABARTMALARDA ORTAK ÖZELLİKLER

-Mısır kabartmaları iki grupta incelenir.

1) Oyma ve kazıma kabartmalar (Alçak kabartma)

2) Kabarık kabartmalar (Yüksek kabartma)

BUNLARDAKİ ORTAK ÖZELLİKLER

A) Olaylar firizler (şeritler, kuşaklar) şeklinde anlatılmıştır.

B) Tanrı ve kral heykelleri diğer insanlardan daha büyük gösterilmiştir.

C) İnsan figürlerinde başlar ve ayaklar yandan vücut ve gözler önden gösterilmiştir.

DUVAR RESİMLERİ

Mısır duvar resimleri tapınak ve mezarların duvarlarına yapılmış fresklerden oluşur. Duvar resimleri de kabartmalardaki kurallara göre yapılmışlardır. Konu olarak dinsel motiflerin yanı sıra insanların, kuşların, bitkilerin... Doğadaki ilişkiler betimlenmiştir

FRESK: Islak duvar sıvasının üzerine yapılan resim tekniğine denir.

FİRİZ: Olayların şeritler (kuşaklar) şeklinde gösterilmesine denir.

III. ESKİ ÖNASYA SANATLARI

A) MEZOPOTAMYA

Burada M.Ö 4.binden başlayarak çeşitli uygarlıklar yaşamıştır. Sümerliler, Akadlar, Elamlar, Asurlular, Yeni Babil Krallığı...

Bu uygarlıkların ortaya koyduğu sanatsal etkinlikler, ortak özellikler gösterirler.

B)MİMARLIK

_Sümerlerde: Taş malzeme az kullanıldığı için, günümüze ulaşabilen çokça mimari anıt, yapı görülmez.

_Kalıntılardan anladığımıza göre, Sümerlerdeki en önemli anıtsal yapılar ZİGGURAT denilen tapınaklardır.

_Bunlar, malzeme olarak kerpiç ya da tuğlayla yapılmışlardır.

_Biçim olarak, üst üste yapılmış taraçalardan oluşmuşlardır. Yukarıya rampa ya da merdivenle çıkılır. En üstteki bölümde tanrının sunağı (adak yeri) bulunur.

SÜMER DÖNEMİNDE MİMARİDE GÖRÜLEN TEKNİK YENİLİKLER:

KEMER, TONOZ VE KUBBENİN MİMARİ YAPILARDA KULLANILMASIDIR.

_Konutların cephelerinde mozaik, sırlı tuğla ya da boyalı pişmiş toprak levhalarla yapılmış süsmeler kullanılmıştır. (bu uygulama kerpiç ya da tuğla malzemeyi korumak için düşünülmüş işlevsel bir çözümdür)

ÖRNEK: Ur şehrinde bulunmuş Ziggurat, ev ve mezar örnekleri

_ASURLAR: M.Ö 1. Binde kentleşme ve mimarlık daha düzenli ve anıtsal bir özellik kazanmıştır. Askeri ve dinsel mimariye daha çok önem verilmiştir. Bu yüzden Asur mimarlığı yarı askeri yarı dinsel bir özellik taşır.

Örnek: II. Sargon'un Musul'daki sarayı.

_YENİ BABİL KRALLIĞI:(M.Ö 7_6 YY)

Bu dönemde, düzenli kentler, büyük caddeler, sırlı tuğlalarla süslü kapılar ve teraslardan oluşan asma bahçeleri meşhurdur. Özellikle "Babil'in Asma Bahçeleri" Dünyanın Yedi Harikasından birini oluşturmaktadır.

ÖRNEK: Babilde Nabukadnezar'ın sarayına giden sıra tuğlalarla süslü "Büyük Cadde" ve "İştar Kapısı"

B)MEZOPOTAMYA HEYKEL VE KABARTMA SANATI

HEYKEL

1)İlk dönem Mezopotamya heykellerinde de frontal duruş ve arkaik ifade vardır.

_Eller tapınma şeklinde göğüste birleştirilmiştir.

_Vücutlarda oransızlıklar görülür.

_Kostüm olarak koyun postu kullanılmıştır.

ÖRNEK: Adab kralı Lugaldalu heykeli

2)Heykellerdeki arkaik ifadeye karşın, Kral Gudea (Lagaş Kralı) heykelindeki portre etkisi ve Akad kralı Sargon heykelindeki ayrıntıların gösterilmesi önemli gelişmelerdir.

3)Geç dönem Mezopotamya (Asur) heykelleri; büyük boyutlu kral ve tanrı heykellerinden oluşur. Bunlarda eskiye göre oranlarda uyum vardır.

KABARTMA

1)Kabartmalardaki insan figürleri Mısır kabartmalarında olduğu gibi gösterilmiştir.

_Vücudun bölümlerinde oransızlıklar vardır.(Baş, göz ve eller büyük yapılmıştır.)

_Konu olarak günlük olaylar da işlendiği için, kabartmalar canlı ve gerçekçi etkiye sahiptirler.

ÖRNEK: Temel atma töreni (Lagaş kralı Urnina)

Akbalalar dikilitaşı (Eannatum)

Naramsin dikilitaşı (Akad Kralı)

2)Kabartmalı döner mühürler, kabartmalı sınır taşları (Kasitler) işlevsel önemi olan örneklerdir. Bunlarda simgesel motifler kullanılmıştır.

3)Asur kabartmaları Mezopotamya heykeltıraşlığının ileri bir aşamasını temsil eder. Çünkü bunlarda gerçekçi bir üslup ve perspektif vardır.

ÖRNEK: Asurbanipal'in Av Sahnesi 7.yy, Yaralı Aslan Kabartması

SİTEL: Dikilitaş, yazılı ya da kabartmalı dikilitaş

B) ANADOLU UYGARLIKLARINDA KRONOLOJİ

Yontmataş çağı M.Ö 15.000-8.000

Yenitaş çağı M.Ö 8.000–5.000

Bakırtaş çağı M.Ö 5.000-3.000

Tunç çağı M.Ö 3.200–1.800 Anadolu'ya, Asur ticaret kolonileri aracılığıyla çivi yazısı girmiş ve ilk siyasi birlik (Hitit Devleti) kurulmuştur.

1)BAKIR TAŞ ÇAĞI (KALKOLİTİK) M.Ö 5.000-3.000

Bu dönemin önemli yerleşim merkezleri Hacılar, Beycesultan ve Canhasan'dır. (Konya)

HACILAR HÖYÜĞÜ (Burdur)

- Evlere geniş avlulardan geçilmektedir. Evler arasında sokak anlayışı ilk defa burada görülür. Ölümler kent dışındaki mezarlıklara gömülmektedir. Evlerde duvar resimleri görülmez. (farklılıklar Neolitik Dönem Çatalhöyük'le karşılaştırılmalı)

- Hacılar höyüğünde; geometrik motiflerle bezenmiş seramikler bulunmuştur. Bu seramikler süsleme ve biçim yönünden bu dönemin, dünyada en olgun örneklerini oluştururlar.

BEYCESULTAN HÖYÜĞÜ (ÇİVRİL- MENTEŞE KÖYÜ)

- Kazılardan çıkartılan buluntulara göre,

- Dokumacılık gelişmiş,

- Bakır günlük yaşamda araç-gereç olarak kullanılmıştır.

- Mimarlık açısından ocaklı Megaron tipli evlerin kalıntılarına rastlanmıştır.

HÖYÜK: Farklı uygarlıkların, farklı zamanlarda aynı yerde yaşamasıyla, üst üste bıraktıkları kalıntılardan oluşan tepeciklere denir.

MEGARON: Dört köşeli, tek odalı ve önünde giriş boşluğu (Antre, Hayat) bulunan mimari yapılara denir.

Megaronlar mimari mekân tasarımının ilk çekirdek biçimidir. Eski Yunan tapınaklarının da başlangıcı sayılan temel yapı birimidir.

MEGARON

2)TUNÇ ÇAĞI M.Ö 3200-1800

Bu dönemde artık her türlü maden günlük yaşamda kullanılabilir. Bu nedenle kentlerin etrafı kalın surlarla çevrilmiştir. Kent devletleri, daha sonraları kendi aralarında siyasi bir birlik oluşturarak Hitit Devleti'ni oluşturacaklardır.

MADEN SANATI: Tunç çağında, altın, gümüş ve tunçtan yapılmış çok sayıda eserler vardır. Bunların başında; Güneş kursları, takılar, geyik ve boğa heykelleri, Ana Tanrıça idolleri ile kap kacaklar gelir.

Ana Tanrıça idolleri stilize edilmiş, şematik kadın heykelleri görünümündedirler.

BU DÖNEMİN ÖNEMLİ YERLEŞİM MERKEZLERİ

Troya (Çanakkale), Alacahöyük (Çorum) , Alişar (Yozgat)

Kültepe (Kayseri), Demirci Höyük (Eskişehir), Ahlatlıbel (Ankara)

TROYA (M.Ö 3000–2000) I. II. III. IV. ve V. KATLAR

-Mimarlık açısından megaron tipli ev ve saray kalıntıları ile şehrin etrafını çevreleyen surların kalıntılarına rastlanmıştır.(II. Katta)

-Seramik olarak; elde ya da çarkta yapılmış çömlekler, vazolar bulunmuştur. Bunların bazıları kadın başı biçiminde yapılmış tanrısal törensel içki kapılarıdır.

ALACAHÖYÜK (M.Ö 2500- 2300)

Buradaki mezarlardan çıkarılan, altın, gümüş ve tunçtan yapılmış takılar, güneş kursları, geyikler, kemerler, idoller ve kap kakaklar tunç çağının en zengin örneklerini oluştururlar.

*HENRICH SCHİLİMAN 1880–85: Troya hazinelerini kazarak çıkartır ve Almanya ya götürür (kaçırır). Alman Bilimler Akademisi, yaptıkları için Schilieman'a "arkeoloji bilimine büyük katkı" ödülü verir.

3)HİTİT SANATI (M.Ö 1750/1200 – 1200/700)

-İmparatorluk döneminde merkez: HATTUTAŞ (Boğazköy) Çorum

-Geç Hitit dönemi beylikleri: TABAL (Kayseri, Niğde) KUMMUH (Malatya çevresi) , GURGUM (Antep, Maraş) SAMAL (Karkamış: Cerablus) HATTİNA (Antakya), QUE (Çukurova), HİLAKKU (Tarsus)

Teşup (fırtına / Gök tanrısı) _____

Oğul Şarruma

Hepat (Teşup'un karısı) _____

MİMARLIK :

-Hitit kentleri güvenlik nedeniyle surlarla çevrilmiştir. İçeriye önemli kapılardan girilmektedir.

ÖRNEK: Başkent Hattutaş da üç önemli kapı vardır.

1)Kral Kapısı

2)Aslanlı Kapı

3)Yer altı kapısı (Potern)

Alacahöyük'te de sfenksli kapı vardır. Bu kapıdaki ortostad kabartmalarında çift başlı kartal rölyefi Selçuklu Çift başlı kartalına benzer.

-Mimarlıkta kullanılan yapı malzemeleri genellikle taş temeller üzerine ağaç hatıl ve kerpiçten oluşmuştur.

-Hititler'de konut mimarisi; biçim ve malzeme bakımından günümüz Anadolu köy evleriyle (Toprak damlı evlerle) benzerlik gösterir.

-Hititlerde tapınak ve saraylar plan olarak geniş avluların etrafına yerleştirilmiş çok sayıda odalardan oluşur. (Selçuklu mimarisinde görülen medrese ve hanların avlu planlamasına benzer) Tapınaklarda kült odasını aydınlatan pencereler vardır. (Mısır ve Mezopotamya'nın tersine) Ancak dolambaçlı yollardan girilir.

Boğazköy (Hattutaş)Tapınakları

-Geç dönem Hitit kentlerinde yerleşim planı çok düzenlidir. Tapınak, saray gibi anıtsal yapılar merkezi bir yerde bulunurdu.

ÖRNEK: Karkamış, Zincirli, Sakçagözü (Gaziantep), Karatepe (Adana)

HİTİT HEYKELTRAŞLIĞI Yesemek (İslahiye) en önemli heykeltıraşlık merkezidir.

1)Hitit heykelleriyle mimari bir bütündür. Mimari yapıların, şehirlerin kapılarında bulunan heykel ve kabartmaların işlevi, koruyucu olmaktır.

ÖRNEK:-Boğazköy (Hattutaş) Aslanlı ve Kral kapı heykelleri Alacahöyük Sfenksli kapı

2)Hitit Heykeltıraşlığında Ortostadlar da önemli bir yer tutarlar. Önemli yapıların tümünde

ortostadlar bulunur.

ORTOSTAD: Duvarların altında kabartmalı blok taşların oluşturduğu kuşağa (firize) denir. Alacahöyük, Karatepe (Adana) Ortostadları

3)Hitit kabartmalarında insan figürleri, Mezopotamya ve Mısır geleneğinde olduğu gibi gösterilmiştir.

ÖRNEK: Boğazköy – Yazılı kaya kabartmaları

4)Konular genellikle dinsel konulardır.

ÖRNEK: Yazılıkaya, Malatya ve İvriz kabartmaları.

5)Geç Hitit dönemi heykeltıraşlığında, Asur etkileri görülmekle birlikte, M.Ö 7.yy da Ege havzasında Oryantalizan üslubun doğmasında etkili olmuştur.

ÖRNEKLER (Geç dönem Hitit heykeltıraşlığı için)

İvriz kaya kabartmaları

Karkamış atlı savaş arabaları kabartmaları

Malatya kabartmaları

6) Geç Hitit heykeltıraşlığında (İmparatorluk döneminden farklı olarak) anıt heykeller, siteller(dikilitaşlar)de görülür.

ÖRNEK: -Beyşehir Fasıllar Anıtı

-Karkamış (Kral-Tanrı)Anıtı

-İslahiye – Yesemek

7)Hititlerde küçük boyutlu heykelcikler de görülür. Kadın heykelcikleri, Güneş kursları, kabartmalı silindir mühürler, boğa ve geyik heykelcikleri...

M.Ö 1200–695 Kimmer saldırısı

4- FRİG SANATI (M.Ö 725-675...) 750-300 uygarlık olarak

Gordion-Polatlı, Pazarlı-Çorum, Aslantaş-Afyon

Pessinus-Eskişehir(Sivrihisar)

Yazılıkaya-Eskişehir(Çifteler)

Afyon, Kütahya ve Eskişehir üçgeninde yer alan Frig Vadisi

a) MİMARLIK: Frig yerleşimlerinde taş, kerpiç ve ağaç malzemelerinin kullanıldığı megaron tipli evlere rastlanmıştır.

Evlerin tabanları çakıl taşından yapılmış mozaiklerle, dış cepheleri de pişmiş topraktan yapılmış boyalı-resimli levhalarla süslenmiştir. (Sümerlerle benzerlik!)

Mezarlar: Frigler'de en önemli mezar türü Tümülüslerdir. Bunun yanı sıra kaya mezarları da çok yaygındır.

Tümülüs: Ağaç kütüklerinden yapılmış mezar odasının üzerine toprak yığılarak oluşturulmuş tepe görünümdeki mezarlara denir.

Gordion Tümülüsleri: Frig kaya mezarları, tapınakların cephe düzenlemelerine benzeyen biçimlerde oyularak yapılmışlar ve tapınma yeri olarak da kullanılmışlardır.

Yazılıkaya-Midas'ın mezarı, Afyon-Aslanlı mezar.

b) HEYKEL: Frig döneminde daha çok ana tanrıça Kibele heykel ve kabartmaları (yaygın olarak) görülür. Ana tanrıçanın bu dönemde aldığı biçim önceki dönemin şişman (hamile) ve şematik kadın tiplerinden farklıdır. Ana tanrıça Kibele tipi, Lidya ve İyon heykelciliğini de etkilemiştir.

ÖRNEK: Boğazköyde bulunmuş Ana tanrıça Kibele heykeli

c) SERAMİK: Frig seramikleri tek renkli ya da çok renkli olarak boyanmışlardır. Geometrik motiflerle ya da hayvan resimleriyle bezenmişlerdir. Çoğunlukla keskin kenarlıdır. Törensel ve dinsel içki kabı olarak yapılmış olan hayvan biçimli (Rithon-Bibru) seramikler önemli bir yer tutmaktadır.

Bunların yanı sıra Frigler; maden sanatı, kilim dokumacılığı, mobilyacılık (Kakma-oyma) fildişi

işçiliği gibi sanat dallarında da başarılı yapıtlar ortaya koymuşlardır.

('Kilim' sözcüğünün Friglerdeki karşılığı 'Tapetes' dir. Batı dillerine 'Tapis' olarak geçmiştir. Latince de nakış işleyene 'Phrygio' denir. Bu da Frig etkisidir.)

5- LİDYA SANATI (m.ö 680–546...)

Başkent Sardes

-Lidya sanatında, Frig ve İyon sanatının etkileri görülür.

-Tümülüs mezarlar, yapıların cephelerini süsleyen pişmiş toprak levhalar, fildişi eserler, dokumacılık Lidyalılarda da görülür.

-Altın ve gümüş vazolar Lidya sanatında önemli bir yer tutar.

*1960'larda Uşak yöresindeki (Güre Köyü) bir tümülüstən çıkarılıp Amerika'ya kaçırılan iki yüz kadar altın-gümüş kapacak ve takı (Karun hazinesi) uzun mücadeleler sonucunda Türkiye'ye getirilmiştir. Şu anda Uşak Müzesinde sergilenmektedir. Ancak müzede bazı parçaların (kanatlı at Pegasus takısı gibi...) asıllarının alınıp yerine sahtelerinin konulmasıyla ilginç bir soygun yapılmıştır. Olay şu anda soruşturması süren bir dava durumundadır.

-Lidyalılarda madenciliğin ve ticaretin gelişmiş olması paranın bulunmasına yol açmıştır.

Tarihte ilk parayı kullananlar (basanlar) Lidyalılardır (7.yy).

-Lidya paraları (sikkeleri) elektron (beyaz altın) madeninden yapılmıştır. Bir yüzünde arslan ejder başı kabartması, diğer yüzünde de dörtgen çukurlar vardır.

-Kral Yolu, ticaretin güvence altına alınması düşüncesiyle, Lidyalılar tarafından yapılmıştır.

Egenin verimli ovalarını ve limanlarını Mezapotamyaya bağlayan bir ticaret yoluna dönüştürülmüştür. Posta tatarlarıyla hızlı ulaşım ve haberleşme sağlanmıştır.

"Sabah Ege sahillerinde yakalanan balık akşam Ninova saraylarının mutfaklarında sofraya konulabilmekteydi!..."

6) LİKYA ve KARYA UYGARLIKLARINDA SANAT (m.ö 700–300)

Likya: Köyceğiz'den Antalya'ya kadar olan kıyı bölgesidir. Başkent Ksanthos, önemli merkezleri Telmessos (Fethiye), Kaunos (Köyceğiz), Patara, Myra (Demre)...

Karya: Bodrum, Milas, Datça yöresi

Önemli merkezleri: Halikarnasos (Bodrum), Mylasa (Milas), Knidos (Datça)...

Likya ve Karya bölgesinin en ilginç yapıları mezar anıtlarıdır.

-Tapınak görünümlü Kaya mezarları (Frig Sanatıyla benzerlik!) (Fethiye-Köyceğiz)

-Lahit mezarlar (Fethiye-Kaş)

-Oda mezarlar / anıt mezarlar (Fethiye yöresi)

*Halikarnasos'da 4.yy da yapılmış anıt mezar (Mozele)

Dünyanın yedi harikasından biridir. En önemli mimari parçaları ve heykeltıraşlık eserleri İngiltere'ye kaçırılmıştır.

7) URARTU SANATI (M.Ö 900–600)

Başkent Tuşpa (Van)

Önemli yerleşim merkezleri: Adilcevaz (Van), Altıntepe (Erzincan)

MİMARLIK :

1. Urartu yerleşim merkezleri, savunma kolaylığı sağladığı için yüksek tepelere ve sarp kayaların üstlerine kurulmuştur.

(Surlar, merdivenler, ambarlar ve küpler...)

2. Urartuluların geliştirdiği mimari yenilik: APADANALAR dır.

Apadana; saray ve tapınaklarda görülen çok sütunlu kabul salonlarıdır.

Bu yenilik, Pers mimarisinde de etkili olmuş önemli bir gelişmedir.

3. Urartu saray ve tapınaklarının içi fresk resimlerle süslenmiştir.

Resimlerde dinsel, savaşıla ve avlanmayla ilgili konular işlenmiştir.

MADEN: Urartuluların en başarılı olduğu sanat kollarından biri maden sanatıdır.

Kazılardan çıkarılan buluntular arasında;

-Boğa başı kulplu ve boğa ayaklı saçayağı olan tunç kazanlar

-Yılan başı saplı kepçeler.

-Kabartmalı altın, gümüş kemerler.

-At koşumu takımları ve süslemeleri.

-Tunç aslanlar.

-Gümüş, altın taslar, takılar... vardır.

*Urartular döneminde, tüm komşu uygarlıklar Urartular'dan madeni eserler satın almışlardır.

(Kazılar sonucunda Anadolu'nun batı kıyılarında, Yunanistan'da Urartu maden sanatına ilişkin eserler çıkarılmıştır.

Urartuların en büyük Tanrısı HALDÍ' dir.

C-ESKİ İRAN UYGARLIKLARINDA SANAT

Persler m.ö 550–330

Partlar m.ö 20- m.s 226

Sasaniler 226–651

MİMARLIK: Pers mimarisinin en anıtsal yapıları Kral Saraylarıdır. Bu saraylar, taraça üzerine çok sütunlu kabul salonlarından oluşur.(Apadana)

(Urartularda gördüğümüz Apadanalara benzer)

ÖRNEK: Persepolis sarayı. Darius I. Yaptırmıştır. Bu sarayın sütun başlık-

ları, çeşitlilik gösterir.(Boğa başı biçiminde başlıklar, İyon başlıkları, Mısır sütun başlıkları...)

-Part ve Sani mimarisinde görülen büyük kemerli ve tonoz örtülü yapılar daha sonra İslamiyet dönemi (B. Selçuklular) İran mimarisinde EYVANLI yapıların oluşmasında etkili olmuştur.

ÖRNEK: Hatra'da Part Sarayının cephesi

-Ktesifon' da Takı Kısra

-B. Selçuklularda Mescidi Cumalar.

EYVAN: Üç yanı kapalı önü açık üstü tonoz örtülü mekân (Yağmurluk/Gölgelik)

HEYKELTIRAŞLIK: Sarayların taştan yapılmış bölümlerine işlenen kabartmalarda genellikle:

- Konu olarak: Kralın kabul törenleri, dinsel törenler işlenmiştir.

- Kompozisyonda sıralama yönteminin yanı sıra yenililerde denenmiştir.

- Oranlarda: Gerçeğe yakınlık vardır.

- Ayrıntılı bir işçilik gözlenmektedir.(Kumaş kıvrımları ve dökümlerinde)

ÖRNEK : -Persepolis Sarayının kabartmaları.

IV- ESKİ EGE HAVZASI ve ESKİ YUNAN SANATI

(GİRİT, YUNANİSTAN ve ANADOLU'NUN BATI KIYISI)

A. GİRİT (MİNOS) UYGARLIĞINDA SANAT M.Ö. 3000–1400

MİMARLIK:

Minos mimarisinin en önemli örnekleri Büyük saraylardır. Bu saraylar

Akdeniz mimarisinin özelliklerine uygun olarak çok pencere ve balkonlu yapılmıştır.

ÖRNEK: Kandiy'e'de Knossos Sarayı

Bu sarayın sütunları aşağıdan yukarıya genişlemektedir. Boyalı olup, yayvan başlıkları vardır.

SÜSLEME/RESİM

Girit Saraylarının duvarlarını süsleyen resimler iki grupta incelenir.

1- Fresk resimler

2- Kabartmalı /Boyalı resimler.

Resimlerde; canlı renkler, uyumlu oranlar ve hareketli çizgiler görülür.

Romantik /Etkileyici konular işlenmiştir.

ÖRNEKLER: 'Zambaklı Prenses' Kabartması, Knossos

'Parisli Kız' Freski, Knossos.

SERAMİK:

Çömlekçi çarkında (Tornada) yumurta kabuğu inceliğinde yapılmış

Girit seramikleri 3. binden başlayarak; önce geometrik daha sonraki dönemlerde ise doğal bitki ve deniz canlılarının desenleriyle bezenmişlerdir.

* Girit (Minos) sanatını genel olarak özetlersek şu sonuca varabiliriz.

Bu sanat, bir ada uygarlığının ortaya koyduğu etkinlik olduğundan, askeri ve dinsel konulara çokça yer verilmemiştir.

-Girit Minos sanatı Dorların Avrupa'dan m.ö 12.yy de gelmesiyle Akaların saldırısıyla son bulur. 8.yy kadar karanlık bir dönem yaşanır. Daha sonra Hellas'ta, İyonya ve Eyolya'da şehir devletleri oluşur.

B-ESKİ YUNAN SANATI

-Peloponnes (Mikenai, Tirins)

-Hellas (Athina, Sparta)

-Anadolu'nun Batı kıyısı (İyonya, Eyolya)

1-PELOPONNES'DE AKA (MİKEN) SANATI M.Ö 2.000-1200

Önemli merkezler Mikenai, Tirins '

"Aka (Miken) sanatı, Girit(Minos) sanatından biçimsel etkiler almış olmakla birlikte, Girit sanatının tersine askeri özelliği belirgin bir sanattır."

-Mikenai ve Tirins şehirlerini çevreleyen surlar ve şatolar savunmaya uygun olarak yapılmışlardır.

-Mimari yapıların duvarlarındaki ve seramikler üzerindeki resimlerde askeri konular işlenmiştir

- Mikenai şatosundaki kuyu mezarlardan çıkarılan altın maskeler önemli buluntulardır.

-Akalarda yaygın olarak: Kuyu mezarlar, oda mezarlar ve kubbeli mezarlar görülür.

2-HELLAS' TA ve ANADOLU' NUN BATI KIYISINDA SANAT M.Ö 8.yy- M.Ö 1.yy

(Dor, İyon...) Sanatı

-Eski Yunan Sanatı tarihsel üslup dönemleri olarak (özellikle Mimarlık ve Heykeltıraşlıkta) üç döneme ayrılır: Arkaik dönem (mö 7.-6.yy), Klasik Dönem (mö 5.-4.yy) ve Hellenistik Dönem M.Ö. 330-30

MİMARLIK ve KENTLEŞME: Laodikya, Hierapolis, Efes, Milet, Didim, Symirna, Bergama, Priene...

Bu dönemde antik kentler iki bölümden oluşur. Akropol ve Nekropol.

Akropol: Kentin en yüksek yerinde tapınak, tiyatro gibi toplumsal işlevi olan yapıların bulunduğu yerdir.

Nekropol: Mezarlığın bulunduğu bölümdür.

Kentler düzenli ve planlı olarak kurulmuştur. Milet (Söke)

Mimar HİPPODAMOS, İyon kentlerini planlarken " izgara planını" kullanmıştır.

Izgara planı: sokak ve caddelerin birbirine paralel ve birbirini dikine kesmesi mantığından geliştirilmiş bir şehir planlamasıdır.

ANTİK KENTLERDE BULUNAN ÖNEMLİ YAPILAR

1-Tapınaklar 4-Agoralar (Pazar yeri, meydan)

2-Tiyatrolar 5-Stoalar (Portik, revak, yağmurluk-gölgelik)

3-Stadyumlar 6-Gimnazyumlar (Okul Hamam Spor Salonu)

7-Buleuterion (Tiyatro biçimli meclis toplantı yeri)

8-Odeon (Tiyatro biçimli konser salonu)

ESKİ YUNAN MİMARİSİNDE TAPINAKLAR

Tapınaklar, sütun başlıklarına ve mimari düzenlerine göre gruplandırılır.

Dor, İyon ve Korint düzeni.

1-DOR DÜZENİ

Tapınakların en eski olanları bu düzende yapılmış olanlardır. Çok yaygın olarak görülmesine karşın Anadolu'da bir tek örneği vardır.

ÖRNEK: Yunanistan'da Atina Akropolünde Parthenon Tapınağı (Athena adına heykeltıraş Fidyas ve Mimar İktinos tarafından, Perikles zamanında MÖ 5.yy yaptırılmıştır)

Anadolu'da: Çanakkale (Behramkale)'de Assos Athena tapınağı M.Ö. 6.yy

2-İYON DÜZENİ: Anadolu'nun batı kıyısında İyonya'da gelişmiş ve tüm Ege havzasında kullanılmış tapınak düzenidir.

ÖRNEKLER:

-Didim Apollon Tapınağı: Arkaik dönemde (MÖ 8.-7.yy da) başlamış, Hellenistik dönemde yeniden devam edilmiş ancak bitirilememiş İyon düzeninde yapılmış (çift sütun sıralı) en büyük tapınaktır.

Efes Artemis Tapınağı Arkaik dönemde (MÖ 6.yy da) yapılmış ve DÜNYANIN YEDİ HARİKASINDAN biri olarak bilinmektedir.

-Priene Athena Tapınağı M.Ö 4.yy

-Magnesia (Ortaklar) Artemis tapınağı m.ö 2.yy Helenistik Dönem. Arşitravında kabartma bulunan ilginç bir örnektir. Vitruvius tarafından mimarlıkta altın oranın uygulandığı en önemli yapı olarak belirtilmiştir.

- Likya ve Karya bölgesinde İyon düzeninden etkilenmiş anıt mezarlar ve kaya mezarları yapılmıştır.(Bodrum'daki Mozele)

3-KORİNT DÜZENİ: MÖ 5.yy'dan sonra kullanılmaya başlamıştır. Kenger yaprağı biçiminde süslemelerle, İyon başlığından oluşmuş karma bir sütun başlığı vardır, diğer mimari bölümleriyle de İyon tapınaklarına benzerler.

Korint, sütun başlığı, Roma, Rönesans ve diğer dönemlerde de sıkı kullanılmıştır.

ÖRNEK: Mersin/Silifke-Uzunca burçta Zeus tapınağı

ESKİ YUNAN HEYKEL SANATI

Eski Yunan heykeltıraşlığı üç dönemde incelenir:

Arkaik, Klasik ve Hellenistik dönem

1-ARKAİK DÖNEM (MÖ 7.-6.yy)

Arkaik dönemde heykellerde frontal duruş, boncuk dizisi biçiminde saçlar ve iri gözler vardır.

Arkaik dönem heykelleri, genel duruş ve ifade biçimiyle Mısır, Mezopotamya, Hitit heykelleriyle benzerlik gösterirler

Bu dönemde iki önemli merkez vardır.

a) İyon ekolü ÖR: Sisamlı kadın, Didim oturan erkek heykelleri ve Efes Artemis Tapınağındaki Artemis heykelidir.

b) Girit-Peleponnez ekolü ÖR: Delfili atlet, Luvre Müzesindeki kadın heykeli

2. KLASİK DÖNEM (M.Ö 5-4.yy)

Bu dönemde ;

a)Arkaik dönem sonundaki yapay gülümsemenin yerini ciddi bir ifade alır

b)Frontal duruş kaybolur, heykellere hareket girer(Disk Atan Adam)

c)Heykellerde her zaman ideal güzellik ölçüleri aranmış, gerçeğe uygun bir oranlama uygulanmaya çalışılmıştır. (Polikletos'un 1/7kuramı)

d) Heykeltıraşlık sanat olarak görüldüğü için, sanatçılar yapıtlarına imzalarını atmaya başlarlar.

5.yy Sanatçıları:

FİDYAS: Parthenonun kabartmaları

MİRON:Diskatan adam, POLİKLETOS(1/7 oranı ve Mızraklı atlet)

4.yy Sanatçıları

PRAKSİTELES:Hermes ve Diyanisos

LEOHARES: Belvedere Apollonu,

SKOPAS Tegea Başları,

BRİYAKSİS:Mozeledeki Mousolos heykeli (Bu üçü Mozele'nin de heykeltıraşlarıdır .

3-HELENİSTİK DÖNEM (M.Ö 330-30)

Bu dönemde :

a) Heyecanlı ve Hareketli konular işlenmiştir. Ayrıntılarda Barok tarzı hareketli ve abartılı bir üslup işçiliğine yer verilmiştir.

b) Grup Heykeller yaygınlık kazanmıştır.

c) Heykellerde duyguların dışa yansıtıldığı etkileyici(ifadeler) sahneler görülür.(Patetik etki)

d) Portrelerde idealize edilmiş veya gerçekçi ifadeler kullanılmıştır. Hep güzel olan değil, çirkin olan yüzlerde konu olarak işlenmiştir.

-Bu dönemin en önemli heykeltıraşı(Lisippos'dur.) 1/8 oranını kuramlaştırmıştır. ÖR:

Apoxyomenos (Atlet) ve İskender portresi.

-İki önemli merkez vardır.

I. Bergama ekolü: İskender Başı, İskender Lahti, Bergamada Zeus sunağı kabartmaları (M.Ö 2.yy)

II.Rodos Ekolü: Lakoon heykel grubu (M.Ö 1.yy) bu dönemin en ilginç heykelleri NEMRUT DAĞI HEYKELLERİ ' dir. (Adıyaman) Kommegene Kralı I. Antiokhos'un Tümülüs mezarı ve büyük boyutlu Tanrı heykelleri vardır. Bu heykeller hem Yunan, hem Pers tanrılarının özelliklerini taşırlar.

ESKİ YUNAN SERAMİK SANATI

Seramikler, üzerlerinde bulunan motiflere, boyama tekniklerine ve dış görünüşlerine göre gruplandırılır.

A. Geometrik Bezemeli Vazolar (M.Ö 11.-8.yy)

Vazoların üzerinde geometrik motifler ya da geometrik karakterli figürler bulunur.

B-Oryentalizan (Doğu Yunan) seramikler (M.Ö 8.-6.yy)

Anadolu, Mezopotamya ve Mısır sanatından alınmış motifler kullanılmıştır. (Sfenksler, Otlayan keçiler ve geyikler... gibi hayvansal ya da palmet, hayat ağacı ve lotüs... gibi bitkisel motifler)

SİYAH FİGÜRLÜ VAZOLAR(M.Ö 6.YY)

Seramiğin doğal rengi olan toprak rengi üzerine siyah figürler yapılarak-boyanarak elde edilir.

Figürlerin ayrıntıları kazınarak belirtilir.

Bu dönemden başlayarak seramik yapmak ve boyamak sanat olarak görüldüğünden vazoların kaidelerine sanatçı adları yazılmıştır.

ÖRNEK: Fransuva Vazosu: yapan: Ergotimos Boyayan: Klitios

Ajax ve Ekilleusun dama oyununu gösteren Vazo: Boyayan: Eksekias

KIRMIZI FİGÜRLÜ VAZOLAR (M.Ö 6.YY SONUNUNDAN 5.YY SONUNA KADAR)

Siyaha boyanmış vazoların kazınmasıyla elde edilir figürlerin ayrıntıları fırçayla çizilir.

ÖRNEK:"Savaşa giden delikanlı vazosu" Sanatçı Euthimides.

Bu vazodaki resimde perspektif ilk defa bilinçli olarak uygulanmıştır. Eufronios bu dönem sanatçısıdır.

5 ESKİ ROMA SANATI M.Ö 30- M.S 395

MİMARLIK: Romalılar, mimaride ilk defa horasan denilen inşaat harcını kullanmaya

başlamışlardır. Harcın kullanılması, büyük kemerli ve kubbeli yapıların yapılabilmesine olanak sağlamıştır.

Antik Roma Kentlerinde Görülen Yapılar

1. Tapınaklar: Hem geleneksel eski Yunan tapınaklarına benzer tipte, hem de yenilik olarak kubbeli tapınaklar yapmışlardır.

Kütahya- Çavdarhisar (Aizonai) Zeus Tapınağı

Roma- Panteon Tapınağı 43 m kubbeli.

2. Forumlar: Toplantı ve pazar yerleri (Agora). Forum Romanarum.

3. Tiyatrolar: Antik Yunan tiyatroları gibi dağın meylini kullanabilirler. Ancak farklı olarak düz araziye de yayılabilirler. Aspendos- Side Tiyatroları

4. Amfi tiyatrolar: Gladyatörlerin dövüştüğü alan. Roma Colesseum.

5. Hamamlar: Kütüphaneleri ve spor salonuyla karmaşık bir yapıdır. Roma Karacalla Hamamı.

6. Su kemerleri: Aspendos Sukemeri, İstanbul Boğazlıyan su kemeri.

7. Bozilikalar: Devlet ve mahkeme işlemlerinin görüldüğü "Kral (yapısı) binası". Uzunlamasına salon biçimindedir.

8. Zafer kemerleri: Tek ya da üç gözlü olabilirler. Yolların üzerine dikilirler. Roma'da Konstantin Takı.

9. Atriumlu evler ve Apartmanlar: (M.S 1. YY Ostia Limanındaki yapılar)

10. Saraylar: Splato'daki Diyokletionus Sarayı

Günümüzdeki antik kentlerdeki yapıların büyük çoğunluğu Romalılar zamanından kalmadır. Ya da eski yapılar Romalılar zamanında kendi anlayışlarına göre yeniden yapılmıştır. Hierapolis ve kalıntılarında olduğu gibi.

ROMA HEYKELTIRAŞLIĞI

Roma heykellerini iki grupta toplarız:

1-PORTRELER: Portrelerde etkili bir gerçekçilik görülür. Portresi yapılan kişinin yüz özelliklerine uyulmaya çalışılır. Ölen kişilerin yüzlerinden alınan balmumundan yapılmış maskelerde portreciliğin gelişmesinde etkili olmuştur.

Heykelleri yalnızca portre olarak değil de bütün olarak düşünürsek, genel görünüm olarak Antik Yunan heykellerine benzerler.

ÖRNEKLER: Neron Başı

Augustus Heykeli

Büyük Konstantin Heykeli

2-TARİHSEL KABARTMALAR: Romalı imparatorların ölümsüzleştirmek istedikleri anıları, törenleri ve zaferleri bu tarihsel kabartmalarla anlatmışlardır.

ÖRNEKLER: Augustusun 'Barış Sunağı'

Roma Traianus Sütunu

İstanbul Dikilitaş kaidesi (Teodosius kabartması)

Bu heykellerin yanı sıra, Romalılar döneminde yaygınlaşan atlı süvari anıtları dikmek, sonraki dönemlerde, Rönesans'ta ve günümüzde etkilerini sürdürmüştür.

ÖRNEKLER: Markus Aurelius Anıtı- Roma

VI. ORTA ÇAĞ AVRUPA SANATLARI (primitif Hıristiyan sana Bizans, Roman, Gotik)

Ortaçağ Avrupa sanatları, Hıristiyanlık etkisinde oluşmuştur. İlkçağdaki özgür sanat ve bilim ortamı, yerini dinsel baskıların sınırladığı sönük ve karanlık bir döneme bırakmıştır.

*İLK DÖNEM HİRİSTİYANLIK SANATI:

Bu dönemin sanatına ilişkin örnekler yer altı tapınakları olarak kabul edilen KATAKOMB' larda görülür. Katakomblar; sığınak, kilise ve yer altı şehri olarak kullanılan yerlerdir. Bazı katakombların duvarlarında mozaik ve fresk tekniği ile yapılmış simgesel resimler vardır.

Yurdumuzun Kapadokya yöresinde çok sayıda yeraltı şehri, Katakomb ve peribacalarının içine oyulmuş kiliseler vardır.

Niğde-Ihlara vadisi Nevşehir-Göreme Elmalı-Yılanlı kiliseler.
Nevşehir-Derinkuyu ve Nevşehir-Kaymaklı yer altı şehirleri.

*BİZANS SANATI: (395-1453)

Hıristiyanlığın resmi din olmasıyla birlikte kiliseler yapılmaya başlanır. İlk örnekleri bazilika tipindedir. Gelişmiş olanları ise kubbeli ve Haç planlı olarak yapılmışlardır.

Bizans mimarisinden günümüze gelebilmiş en önemli örnekler arasında kiliseler, su kemerleri, sarnıçlar ve surlar vardır.

ÖRNEKLER: İstanbul Surları, Yerebatan Sarayı (sarnıcı)

Bozdoğan Su Kemerleri, Tekfur Sarayı

Aya İrini ve Kariye Kiliseleri

Trabzon Sümela Manastırı önemli örneklerdir.

Sümela Manastırı Maçka'dadır. 5yy.da yapılmıştır.

Antalya Kemer'de Demre (Myra) Aziz Nikoloas Kilisesi (Noel Baba Kilisesi) 6.yy

Bunlar içerisinde en önemli olanı AYASOFYA'DIR.

Jüstinyen 532-537 de Aydın'lı Antemios ile Milet'li İzidoros'a yaptırmıştır.

Plan olarak: dört filayağının taşıdığı (31 m) kubbeye örtülüdür. Ana kubbe önce yarımşar kubbelerle doğu batı yönünde açılmış, sonrada yarımşar kubbeler çeyrek kubbelerle aşağı doğru genişletilerek merkezi kubbeli bir mekan örtüsü oluşturulmuştur. Girişte narteksi (sütunlu galerisi) vardır. Fatih tarafından camiye dönüştürülmüştür. Atatürk döneminde müzeye çevrilmiştir.(1935)

BİZANS SÜSLEME SANATLARI

Bizans süsleme sanatları genellikle dinsel mesajları aktaran, simgesel ve yüzeysel motiflerle ifade edilen bir sanattır.

a)Mozaikler: En güzel örnekler, Ayasofya, Kariye müzelerinde, Antalya müzesinde görülür.

b)Freskler: Kapadokya bölgesindeki peri bacalarının içine oyulmuş kiliselerin duvarlarındaki örnekler.

İstanbul Kariye Kilisesinin freskleri

c)İkonalar: 1.Her türlü kutsal insan resimleri, heykelleri

2.Taşınabilir, katlanabilir tahta levhalar üzerine yapılan resimler.

d)Minyatürler: El yazması kitaplarda konu açıklayıcı işlevi olan küçük boyutlu resimler.

e) Vitraylar: Renkli camların eklenmesiyle oluşturulan pencere süslemesi, kiliselerin pencere camlarında kullanılır.

726 dan 842 ye kadar İKONAKLAZMA (ikona kırılcılığı) dönemi.

b)ROMAN VE GOTİK SANAT:

Ortaçağ Avrupasında toplum üzerinde etkili olan iki önemli kurum vardır. Papalık ve Feodalite.

Bu anlamda; mimarinin ortaya koyduğu yapıtlar kiliseler ve şatolardır.

Dinsel etkiler yüzünden resim-heykel sanatı yüzeysel özellikler taşıyan süslemelere dönüşmüştür.

ROMAN SANATI(900-1200)

Ahşap çatılı bazilikalılar zamanla Roma kemerlerine tonozlarına benzeyen mimari biçimlerle örtüldüğü için Roman sanatı denmiştir(kimine göre de Norman sanatından, Roman adını almıştır. Bakınız Sanatın Öyküsü.)

-İlk örneklerin görüldüğü yer Almanya'dır.

-Roman mimarisinde genellikle yuvarlak kemer ve yuvarlak tonoz kullanılmıştır.

-Kiliselerin-Şatoların tonoz örtüsünü taşıyan duvarları sağlam olsun diye kalın olarak ve az pencereli olarak yapılmışlardır.

ÖRNEKLER

ALMANYA: Aachen'de Şarlman'ın Saray- Kilisesi

Hildesheim'de Sen Micheal Katedrali
Ren bölgesinde Worms, Mainz ve Spaier kilisesi
İTALYA: Piza Kompleksi (katedral, kule, vaftizhane)
FRANSA: Arl'da St.Trofim (taçkapısı zafer kemerine benzer)
Caen' de St. Etienne Kilisesi

GOTİK SANAT: (13.yy. -15.yy. başına kadar)

- Gotik sanat Fransa'da görülmeye başlanır.
 - Yapılarda sivri kemerler kullanılmıştır.
 - Kiliselerin yapısı: gergin sivri kemerler, çapraz tonozlardan gergin kaburgalardan ve bunları taşıyan payelerden oluşmuş iskelet biçimindedir. Payelerin sağlamlığını artırmak için payandalar yapılmıştır.
 - Gotik kiliselerin cephe düzenlemesi ve taçkapı süslemeleri çok görkemli yapılmıştır.
 - Kiliselerde yapının yükünü kemerler ve payeler taşıdığı için duvarların önemi kalmamıştır. Bu nedenle duvarlarda pencere açıklığı çoğalmış ve büyümüştür.
 - Pencereler renkli camlardan yapılmış nakışlarla süslenmiştir(VİTRAY).
- Bu, yapıların mistik etkisini daha da artırmıştır.

GOTİK KİLİSELERE ÖRNEKLER:

FRANSA: Paris Notre Dame Kilisesi (12-13.yy.)
Reims katedrali (kralların taç giydiği yer)
Amiens Katedrali(en olgun örnek)
İNGİLTERE: Salisbury ve Lincoln Katedralleri
ALMANYA: Köln Katedrali (13-19.yy.) 6 yüzyıl süren bir çalışmadan sonra bitirilmiştir.
Ulm Katedrali dünyanın en yüksek çan kulesi(161 m.) olan kilisedir.

VII. RÖNESANS DEVRİNDE VE RÖNESANSTAN 19.YY ORTASINA KADAR AVRUPA SANATLARI

(Rönesans, Barok, Klasizm, Romantizm, Realizm...)

A)RÖNESANS SANATI:

1-Erken Rönesans 1400-1500 (QUATROCENTO)

- Rönesans yeniden doğma, canlanma demektir,
- Ortaçağ boyunca bilimde ve sanatta gelişme görülmez.
- Buna tepki olarak, antik çağın bilim ve sanatına yeniden ilgi duyulmuştur.
- Rönesans işte bu bilgi sonucunda antik çağ sanatının ve biliminin yeniden yorumlanmasıyla ortaya çıkar. Temel ölçü insan (bedeni) olduğu için aynı zamanda Hümanizma dönemi olarak da bilinir.
- Rönesans sanatının ortaya çıktığı yer İtalya'nın Floransa kentidir.

RESİM SANATI

Erken Rönesans sanatının üç önemli sanatçısı vardır. Giotto, Masaccio ve Botiçelli

GIOTTO: (13yy-14yy başı) Ortaçağın donuk ve şematik resimlerinin yerine, Giotto ile birlikte ifade ve mekan duygusu gelişmeye başlamıştır.

Yapıtları; "Çarmıhtan İndiriliş", "Meryem'in Dadısını Ziyareti."

MASACCİO: (1401-1428) Sanatçı resim sanatına gerçek anlamda derinlik duygusunun kazandırmıştır. Perspektifin bilinçli olarak uygulanmasıyla yapıtlarda üç boyutlu bir etki yaratılmıştır. Masaccio figürlerinde ışık gölgeyi ustaca kullanarak plastik görünüm (heykelsi görünüm) sağlamıştır.

Yapıtları: “Cennetten Kovuluş, Vergi Sahnesi”

BOTİÇELLİ: (1446-1510) Yapıtlarının çoğunu yakmıştır. Onun yapıtlarında çizgiler her zaman canlı ve hareketlidir. Konuları hayale ve duyguya dayalı şairce konulardır. Kompozisyon sorunu tam olarak çözülmemiştir.

Yapıtları: “İkbahar, Venüs ün Doğuşu”,

ERKEN RÖNESANS MİMARLIĞI VE HEYKELTRAŞLIĞI

Mimarlık: Antik dönem mimarisinden oluşan kemerler, üçgen alınlılar, kubbeler ve sütunlar yeni yorumlarla Rönesans mimarisinden yeniden kullanılmaya başlanmıştır.

Kilise gibi dinsel yapıların yanı sıra sivil yapılarda önem kazanmaya başlamıştır.

BRUNELLESİ: Erken Rönesans mimarisinin öncüsüdür.(1377-1446) Antik Roma kentlerini gezerek oralandaki ölçü ve oranları incelemiştir.

Yapıtları: Floransa Katedralinin kubbesi

Floransa Pazzi Şapeli

Floransa Yetimler Yurdu

Floransa Pitti Sarayı

Erken Rönesansın ikinci derece önemli mimarı Alberthi’ dir.(1404-1472). Yapıtlarında gotik etkiler görülür.

Yapıtları: Floransa Rucelai Sarayı

Heykeltıraşlık: Antik dönem heykellerindeki özellikler yeni yorumlarla Rönesans heykellerinde yeniden görülmeye başlar.

DONATELLO: (1386-1466) Erken Rönesans’ın en önemli heykeltıraşıdır. Antik dönemde güzelliğin ölçüsü olarak bilinen insan vücudunu yeniden tanımış ve yapıtlarında bu oranları özenle uygulamıştır.

Yapıtları: St. George

GHİBERTİ: (1378-1455) Yapıtlarında Rönesans’ın yanı sıra Gotik üslubun etkileri görülür.

Yapıtları: Floransa Katedralinin Bronz kapılarındaki kabartmalar “ İsmail’in Kurban Edilişi, Cennetten Kovuluş”

VERROCCHİO: (1435-1488) Erken Rönesans döneminde yaşamış olmasına karşın heykellerindeki coşku ve heyecan ifadesi daha sonraki dönemlerin habercidir. Leonardo’nun ustasıdır.

Yapıtları: Venedik’te Colleane Atlı heykeli

Masaccio, Brunelleshi, donatello (en olgun sanatçılar)

Botičelli, Alberti, Ghiberti (gotik etkileri sürdüren sanatçılar)

YÜKSEK RÖNESANS (ÇİNQUECENTO) 16.yy

Bu dönemin sanat merkezi Roma’dır. Rönesans sanatının en olgun dönemidir.

Yüksek Rönesans sanatçıları çok yönlü sanat etkinlikleri sürdürmüşlerdir.(resim, mimarlık ve heykeltıraşlık).

LEONARDO DA VİNCİ (1452–1519)

Bilim adamı ve çok yönlü bir sanatçıdır. Başladığı anıt heykellerinin birçoğunu yarım bırakmıştır.

—Yapmış olduğu resimlerde kompozisyon ve denge sorununu çözüme kavuşturmuştur.

—Sfumato (giderek erime) tekniği ile figürlere yumuşaklık ve canlılık kazandırmıştır.

—Tablolarında mekandan daha çok figür ön plandadır.

Yapıtları: “Mona Lisa, Son Akşam yemeği”

MICHELANGELO (1475–1564)

Dönemin en tanınmış heykeltıraşıdır. Yapmış olduğu resimlerdeki figürler heykelsi bir görünüme sahiptir. Michelangelo'ya göre insan figürü resimde ve heykelde güzelliğin ölçüsü, duyguların anlatım aracıdır.

—Heykellerinde, insan hareketlerinin yavaştan başlamasını, en canlı dinamik anını ya da ölüm anında sona ermesini en iyi biçimde ifade etmiştir.

—Heykellerdeki abartılı kıvrılmamalar (giysilerde, saçlarda) Barok sanatın habercisi gibidirler.

Yapıtları: Sixtina Kilisesinin tavan frenkleri

Musa, Tutsak ve Piyeta heykelleri

RAFFAEL (1483–1520)

Sanatçı yapıtlarındaki biçimleri olduğu gibi (gerçekçi bir görünümde) değil de imgesinde yarattığı ideal güzellik ölçülerine göre yapmıştır.

Raffael hareketli figürlerin yetkin kompozisyonunu sağlayabilmiş usta bir sanatçıdır.

Yapıtları: Atina Okulu, Kont Baltazar Kostigliani, Meryem ve İsa

*Yüksek Rönesans sanatçıları figürlerdeki plastik etkiyi güçlendirmişler, kompozisyon sorununu çözmüşlerdir.

HANS HOLBEİN (1497–1453)(Alman)

Tablolarında Türk halılarını kullandığı için, 15-16. yy halılarından bir grup (daha çok Uşak ve Bergama halıları) “Holbein Halısı” diye bilinir. Özellikle portreleriyle tanınır.

Yapıtı: Erasmus

VENEDİK'TE VE KUZEY AVRUPA'DA RÖNESANS

İtalya'nın bir başka bölgesinde, Venedik'te, Rönesans resim sanatı Floransa ve Roma'dan farklı bir biçimde gelişir. Venedikli sanatçılar Kuzey Avrupa'dan yağlı boya kullanımını öğrendikleri için RENKÇİ bir üsluba sahiptirler. Floransa ve Roma da görülen FIGÜRATİF resmin yanı sıra MANZARA resimleri de önem kazanmaya başlamıştır.

•Yüksek Rönesans dönemi

GENTİLE BELLİNİ (1429–1507)

Fatih döneminde İstanbul'a gelerek sarayda çalışmalarda bulunmuştur.

Yapıtı: Fatih portresi

GIORGİONE (1478–1510)

Yapıtlarında duygusal ve mitolojik konular görülür. Kadın figürlerinde başarılıdır. (resimlerinde manzara oldukça önem kazanmıştır.)

Yapıtı: Fırtına

TİZIANO (TİTIAN) (1477–1576)

Yapıtlarında kullandığı renkleri ustaca dengeler ve seçer. Geleneksek kompozisyon kurallarının dışında bir bütünlük sağlar. “Titian Kırmızısı ve Mavisisi” ona özgü renklendir.

Yapıtları: “Meryem ile Azizler”, “Lavinya”

KUZEY (AVRUPA) DE RÖNESANS

İtalya'da erken Rönesans döneminde, Avrupa'da da sanatta önemli gelişmeler olur. 1420 lerde EYCK KARDEŞLER YAĞLI BOYAYI kullanmaya başlarlar.

HUBERT-JAN VAN EYCK (15.YY)

Yağlıboyayı resim sanatına kazandırmışlardır. Artık ressamlar, yapıtlarındaki ince ayrıntıları kuyumcu titizliği ile işleyebilmişlerdir.

Yapıtları: Gent Sunağı

PIETER BRUEGEL (1525–1569)(FLAMAN/BELÇİKA)

İnsan tiplerine çokça yer vermiştir. Antropomorfist bir üslup sahibidir. Konularını köylülerin günlük yaşamından seçmiştir. Gerçekçi ve mizahi bir üslubu vardır.

Yapıtları: Köy Düğünü, Çocuk Oyunları ve Hasat

ALBERT DÜRER (1471–1528)(ALMAN)

Gravür (özgün baskı) sanatçısıdır. Yağlıboya yapıtları da vardır.

Yapıtları: Adem ile Havva, İsa'nın Doğumu

MANİYERİZM (16.yy son çeyreği)

Bu sanat akımı, Yüksek Rönesans ile Barok sanat arasında kısa süreli bir geçiş üslubudur.

Manier sözcüğü değersiz anlamında kullanılır. Bu dönemde sanatçılar; çok uzatılmış figürler ve küçükbaşlı hareketli vücutlar yaparlar. Ayaklar yere basmaz. Renkler soğuk ve mattır.

Maniyerizm sanatçılarına göre; mademki yüksek Rönesans sanatçıları her şeyin en yetkin olanını yapmıştır, onlarda alışılmış ölçülerin dışında bir şeyler yapmalıdırlar.

Bu, geleneksel mükemmellik arayışının dışındaki çalışmalar resim sanatında ışığın-rengin-figürün yeniden keşfini sağlamıştır ve yeni sanat akımlarına öncülük etmiştir.

Maniyerizm döneminin temsilcileri:

İtalyan TINTORETTO 1518-1594_ "Son Akşam Yemeği"

İtalyan CORREGGIO (Barok Dönemde de etkili)

İspanyol EL GRECO (1541-1614) "Kont Orgazın Gömülmesi"

BAROK SANAT

1600-1750 arasında görülen sanat üslubudur. Gelişme merkezi Roma'dır. Baroğun sözlük anlamı düzgün olmayan inciler demektir.

—Barok resim hem renk hem de ışık-gölge estetiğine dayanır.

—Barok resimde: ışık-gölge karşıtlığı çok belirgindir. Işık-renk ilişkisi önemlidir.

—Barok dönem heykellerinde ve dekorasyonunda; taşkın, kabarık, kıvrımlı, hareketli ve karmaşık formlar kullanılır.

— Barok heykel ve mimari yapı tamamen birbirine kaynaşmış olarak görülür.

— İnsanların, meleklerin, göğe doğru yükselişleri güçlü bir perspektifle gerçek etkisi uyandırır.

—Barok dönem mimarisinde saraylar çok görkemli yapılıdır. Genel görünümü etkileyici, şaşırtıcı ve ezici bir üstünlük duygusu verir. İç süslemeleri, dekorları, mobilyaları çok abartılıdır. Tavan resimlerinde çok etkili perspektif kullanıldığı için tavan göğe doğru yükselip gidiyormuş duygusu verir.

Fransa'da VERSAY SARAYI en önemli örnektir. Bizde ise geç dönem Osmanlı Baroğu olarak DOLMABAĞÇE SARAYI (1853) örnek verilebilir.

Dekorasyonda ve resimde Baroğun son dönemi (15.Lois döneminde) ROKOKO olarak adlandırılır.

BAROK VE RÖNESANS ARASINDAKİ FARKLILIKLAR

- 1- Rönesans resminde çizgi ve desen vardır. Barokta ise ışık-gölge vardır.
- 2- Rönesans resminde (mimarisinde) yüzeysellik vardır. Barokta derinlik vardır.(Tavanlar perspektifi kuvvetli olan resimlerle süslenmiştir.)
- 3- Rönesans sakin ve durgun bir üsluptur. Barok hareketlidir, karmaşık bir üsluptur.
- 4- Rönesansta şekiller ayrı ayrı belirtilmesine karşın (çokluk) barokta ayrı şekiller bütüne bağlı hale getiriliyor.(birlik)
- 5- Rönesansta sadelik, açıklık, barokta ise anlaşılması kolay olmayan süslemeler ve konular vardır.

Barok üslubun en ünlü mimarı İtalyan Barromini'dir. En tanınmış eseri Roma'daki St.İvo Kilisesi'dir.(1599-1667)

En ünlü heykeltıraşı da Bernini'dir. En tanınmış eseri, "Apollon ve Defne" dir.

BAROK DÖNEM HOLLANDA RESİM SANATI

Flemenlerin ülkesi; güneyde Katolik (Flamanlar) Belçika ve kuzeyde de Protestan Hollanda olmak üzere ikiye ayrıldığında bu durum sanatlarına da yansımıştır.

Bu dönemde Hollanda resim sanatında Protestanlığın etkisi ve dinsel konular önemini kaybeder. Genellikle günlük yaşamla ilgili portreler, manzaralar yapılmıştır. Aynı zamanda barok dönem Hollanda resim sanatında sanatçılar değişik konularda uzmanlaşmıştır. Bunun sonucunda resim sanatında branşlaşma görülür.

A- GRUP VE PORTRE RESSAMLARI

REMBRANDT (1606-1669) : Hollanda baroğunun en büyük sanatçısıdır. Ressam ve gravürcüdür. Resimlerinde güçlü bir ışık gölge karşıtlığı vardır. Işığın parlattığı (cisimlerde) yüzeylerde cisimlerin yapısından çok görünümüne önem veren bir anlayış görülür. Rembrandt dinsel konular da işlemiştir.

Yapıtları: Anatomi Dersi, Kendi Portreleri, Jan Six Gece Nöbeti, İsmailin Kurban Edilişi

FRANS HALS (1580-1666): Serbest fırça vuruşlarıyla başarılı bir sanatçıdır. Ziyafet, Hille Bobb , konu olarak grup ve portre resimleri yapmıştır.

B- MANZARA RESSAMLARI

Daha önce figürlü tablolarla genellikle tamamlayıcı olarak kullanılan manzara, Hollanda Baroğunda bağımsız bir konu olarak işlenmiştir. Bu grup ressamalarda gökyüzü, asıl tablonun dörtte üçü kadardır.

HOBBEA (1638-1709): Middelharnes Yolu

RUISDAEL (Ruysdal) (1628-1682): Yahudi Mezarlığı, Yel değirmeni

C- EV İÇİ RESSAMLARI (İNERİOR)

Bu grup ressamalarda konu ev içinde geçer. En belirgin özellik ise tek kaynaktan (kapıdan, pencereden ...) gelen ışıktır.

VERMEER (1632-1675): Aşçı Kadın, Atölyede Ressam, Müzik Dersi

PIETER DE HOOCH (1629-1677): Evin İçinde Anne-Çocuk

TERBORCH (1617-1681): Komer

İSPANYA'DA BAROK SANAT

DİEGO VELAZQUEZ (1599-1660)

Barok dönemde İspanya'nın en tanınmış ressamıdır. Nesnelere niteleyici yönünü ışık ve renkle vurgulamıştır. Ayrıntıları, tek tek çizmek yerine uyguladığı

fırça ve renk tekniği ile hissettirir.

Uzun süre saray ressamı olarak çalışmasına karşın günlük yaşamın çelişkilerini gösteren gerçekçi konularda işlemiştir.

YAPITLARI: Los Meninas, Su Satıcısı, Soyтары, Aynadaki Venüs

ESTABAN MURILLO (1618-1682)

İspanya'nın yoksul insanlarını, sokak çocuklarının yaşamlarını anlatan tablolar yapmıştır.

Yapıtları: Kavun Yiyenler, Sokak Çocukları

FLAMAN (BELÇİKA) BAROK SANATI

RUBENS (1577-1640)

Döneminde uluslararası bir üne kavuşan ve tüm Avrupa da önemli bir yere sahip olan sanatçı yapıtlarında hareketli ve

karmaşık figürlü mitolojik- alegorik konuları işlemiştir.

Sanatçı yapmış olduğu manzara resimlerinde yeryüzüne, gökyüzünden daha fazla oranda yer vermiştir.

Yapıtları: Barışın yararı alegorisi, Av sahnesi, Çarmihın Kaldırılması, Amazonların Savaşı, Tarla Dönüşü.

VAN DAYC (1599-1641)

Rubens'in öğrencisidir. İngiltere'de uzun yıllar kraliyet ressamı olarak çalışmıştır. İngiliz resim sanatını önemli ölçüde etkilemiştir.

Yapıtları: Kral I. Charles

ALLEGORİ: Tasarımların, imgelerin (tasavvurların) kişileştirilerek doğada (gerçekte) olmayan biçimiyle betimlenmesidir.

İTALYA'DA BAROK SANAT

Mimar: BARROMİNİ

Heykeltıraş: BERNİNİ

İTALYA'DA BAROK RESİM

CARAVAGGIO (1573-1610)

Tablolarındaki kuvvetli ışık-gölge karşıtlığı, kendinden sonraki Barok dönem ressamlarını etkilemiştir.

Klasik tablolardaki (örneklerdeki) ideal güzellik anlayışının yerine (doğalcılığı) güzel ya da çirkin doğayı ve olayları aslına bağlı kalarak vermeyi amaçlamıştır.

Eserleri: Kuşkucu Thomas, Yılana Basan Çocuk İsa

İtalya'da diğer Barok Dönem Ressamları: Carracci, Correggio, Reni ve Tiepolo'dur.

FRANSA'DA BAROK RESİM SANATI

PUSSEN, Nicolas (1594-1665)

Klasik heykellerin ölçülerine tutkulu bir ressamdır. Manzaralarında kullandığı figürlerde bu etkiyi görmek mümkündür. Manzaralarında serbest bir kompozisyon kullanmıştır.

Yapıtları: "Et in Arcadia Ego" (Ben yani ölüm, çobanların düşler ülkesi Arkadia'da bile varım)

CLAUDE LORRAIN (Klod Loren) 1600-1682

Güneşin doğuşunu ya da batışını gösteren Liman (deniz) manzaralarıyla ünlüdür. Konularını mitolojik ve tarihsel olaylardan seçmiştir.

Yapıtları: Liman manzarası, Apollona Kurban Adayış

• Fransız Barok mimarisinin en önemli yapıtı VERSAY SARAYI'dır. (14. Louis zamanında yapılmıştır. Mimarları Vau ve Monsart'tır.)

ROKOKO

Baroğun son dönemi (15.Luis dönemi) Rokoko olarak adlandırılır. Daha çok mimari dekorasyonda görülür.

WATTEAU (1684-1721)

Yapıtlarında 18.yy Fransa soylularının Rokoko adı verilen beğenisini yansıtmıştır. Watteau ince nezaket görüntüleriyle sanatseverlerin hayal dağarcığını zenginleştirmiştir.

ROKOKO: Resim ve mimari dekorasyonda Barok'un son devresine verilen addır. Zarif (renkler) ve incelmış süslemeler modasıdır.

Yapıtları: Fransız Tiyatrosunda Aşk

Gielles (Jil) "Palyaço"

İNGİLİZ SANATI (18.- 19.yy)

İngiliz sanatı belli dönemlerde kendine özgü bir yol izlemiştir. Örneğin Gotik üslubu 16.yy sonuna kadar ulusal bir üslup biçimi olarak egemen olmuştur. Bu nedenle Avrupa sanatıyla aynı dönemler aynı zamanlarda görülmez.

18.yy Barok Dönem İNGİLİZ RESİM SANATI

HOGART (1697-1764)

Tablolarında işlemiş olduğu konularla halka, erdemin ödülleri ve kötülüğün sonuçlarını anlatmak istemiştir. Figürlerinde karikatür etkisi görülür.

Yapıtları: Hovardanın Yazgısı

REYNOLDS (Sir Joshua) 1723-1792

İtalyan rönesansının etkisiyle gelenekçi bir yol izlemiştir. Raffaello'nun çizimini, Tiziano'nun rengini almıştır. Aristokrat ve tarihsel konuları seçmiştir.

Yapıtları: Miss Bowles ve Köpeği

THOMAS GAİNSBOROUGH (1727-1788)

Reynold'un aksine gelenekçi anlayışa karşı olmuştur. Doğal görünümünün resimlerini ve manzalar yapmıştır.

Yapıtları: Mavi Oğlan, Miss Hanefield, Kır Manzarası

WILLIAM TURNER (1775-1851)

Deniz manzaralarıyla ünlü bir sanatçıdır. (Claude Loren'den etkiler görülür) Turner'in resimlerindeki nesnelere net ayrıntılarıyla seçemeyiz ama varlığını duyumsayabiliriz.

Yapıtları: Fırtına'da Gemi, Temeraire (inatçı)

CONSTABLE, John (1776-1837)

Gainsborough'nun resim anlayışını sürdürerek doğanın gerçek görüntülerini yansıtan manzalar

yapmıştır. Kullandığı renk tekniği ve ışık ile empresyonizme öncülük etmiştir.

Yapıtları: Saman Arabası (Manzara)

WILLIAM BLAKE (1757-1827)

Dinsellik dolu iç dünyasını yansıtan hayali, düşsel konuları işlemiştir. Rönesanstan sonra geleneksel ölçütlere bilinçli olarak karşı gelen ilk sanatçıdır.

Yapıtları: Günlerin Atası

KLASSİSİZM (NEO KLASİSİZM) 1770-1830

Klasisizmde genellikle Fransa'da (XVI. Lui zamanında) etkili olmuştur.

KLASSİSİZM: Barok ve Rokoko'ya karşı antik çağın (Yunan, Roma ve Rönesans dönemi) şekillerinin yeniden yorumlanmasıyla ortaya çıkmış sade fakat soğuk bir üsluptur. Bu üslubun ortaya çıkmasında;

1- Barok ve Rokokoya duyulan tepki,

2- İtalya'nın Pompei antik kentinde yapılan arkeolojik kazılar ve buradan çıkarılan eserler

3- Alman (sanat tarihçi, bilim adamı) Winckelmann'ın 1764'de yayınladığı 8 ciltlik sanat tarihi kitabıyla antik eserlere uyandırılan ilgi etkili olmuşlardır.

Mimaride Örnekleri:

Fransa (Paris) da Korint tapınak düzeniyle yapılan Madlen kilisesi

Etual Zafer Kemerli

Resim:

Klasisizm dönemi Fransız ressamı

JACQUES LOUIS DAVID (1748-1825)

Yapıtlarında açıklık, antik konular, çizgiye dayanan formlar (biçimler) ve soğuk renkler görülür.

Önemli Yapıtları: "Horas Kardeşlerin Yemini", "Mara'nın Öldürülmesi"

Heykel: Bu dönemde en çok beyaz soğuk etkide cilalanmış heykeller sevimliye başlanmıştır.

Önemli sanatçılar ve yapıtları:

İtalyan -Canova

Danimarkalı –Torvaldsen Hebe(ölümsüz gençlik tanrısı)

Alman –Schadow Berlin (Brandenburg) Kapısında Viktorya heykeli

ROMANTİZM (1810-1850)

Romantizm İngiltere'de doğmuştur. Edebiyat, müzik ve resimde görülen bir akımdır.

Romantizmde ressam gözümüz ve aklımızdan çok hayalimizi doyurmak, bizde korku, hüznün, özlem, sevgi, yurt sevgisi, insanın doğa karşısında duyduğu zayıflık ve yalnızlık, evrenin sonsuzluğu gibi duygular, metafizik kaygılar uyandırmak istemiştir. (İngiltere'den W.Blake, Turner ve Constable)

Romantizmde sanatçı genellikle akıldan çok duyguya hayale dayanan, hüznün, özlem, korku, yalnızlık, heyecan ve sonsuzluk gibi konuları işlemiştir. Bu yüzden Romantikler resim sanatına teknikten çok konu olarak yenilik getirmişlerdir.

ALMANYA: Hristiyan ortaçağ Almanya'sının dünyasını yansıtan ve mucize yaratan dinsel konular ile duygusal manzara resimleri dikkati çeker.

Caspar David FRIEDRICH (....-1840) Dağda Haç

SCHWIND (1804-1871) Sabah Güneşi, Perilerin Dansı

RİHCTER (....-1884) Korku Taşı

RETEL (....-1859) Ölüm Çanı

FRANSA: Heyecanlı, duygulu, efsanevi ve yabancı dünyaların egzotik havası Romantik resmin konusu olmuştur. Klassizme karşı bir tavır olarak ortaya çıkmıştır.

DELACROIX (1799-1863)

Genellikle tarihsel konuları canlandırmıştır. Oryantalist konuları da işlemiştir. Klassizmin temsilcileri David'in sağlam çizgi ve desen anlayışına karşı rengi ön plana almıştır.

Yapıtları: Hürriyet, Dante'nin Kayığı, Hamlet ve Mezarıcı, Cezayirli Kadınlar

İSPANYA: Bu dönemin temsilcisi GOYA (1746-1828)dır. Genellikle ulusal kahramanlık konularını işlemiştir. Soyluların çirkinlikleriyle alay eden resimleri vardır.

Yapıtları: 3 Mayıs, Çıplak ve Giyinik Maya, Savaş Felaketleri

REALİZM (19.yy İkinci Yarısı)

Fransa'da Barbizon sanatçıları olarak bilinen Courbet, Millet ve Daumier'in öncülük ettiği bir sanat akımıdır.

Realist resim sanatında artık romantizmdeki düş ürünü, deniz manzaraları ya da tarihsel tablolar yerine, yaşanabilir gerçeğin tam yansımaları buluruz.

Realist ressam salonlarda sergilenen, desteklenen ve ödüllendirilen yerleşmiş "resmi", resim sanatına karşı çıkarak, işçilerin, köylülerin yaşantısıyla ilgili resimler yapmışlardır.

Fransa'da realizm:

GUSTAVE GOURBET (1819-1877)

Kendi deyimiyle "yalnızca gerçeği ve gerçekte var olan şeyleri" (canlandırmış) resmetmiştir. Fırça vuruşları çok güçlüdür. Açık-koyu karşıtlığına öncelik vermiştir. 1855'de kendi açtığı sergiye "Le Realisme" yazısını asmıştır. Bu akım adını buradan almıştır.

Yapıtları: Buğday Eleyen Kızlar, Taş Kıranlar, Günaydın Bay Courbet!

FRANCOİS MİLLET (1814-1875)

Tarlada çalışan erkek ve kadınları çizerek köy yaşamından sahneleri gerçekte oldukları gibi yapmıştır (resmetmiştir).

Yapıtları: Angelus, Başak Toplayan Kadınlar

HONORE DAUMIER (1808-1879)

Karikatür sanatının öncüsü ve en ünlü ustasıdır. Yapıtlarının çoğunluğunda

(litografilerinde=taşbaskılarında) alaycı, iğneleyici, bazen de dramatik-politik bir taşlama yer alır.

Yapıtları: Donkişot, Panayır, Tiyatro Sahnesi

EMPRESYONİZM (İZLENİMCİLİK)19.yy ikinci yarısı

*Güneş altındaki doğanın, sanatçılar üzerinde bıraktığı anlık izlenimler konu olarak seçilmiştir.

Cisimler olduğu gibi değil, o anda görüldüğü gibi resmedilmiştir.

Empresyonizm şekilci (çizgi ağırlıklı) resme, yapay ışıklı atölye resmine ve koyu renklere (siyah, kahverengi, gri) karşıdır. Güneş ışığındaki renklerle boyanmış, güneş ışığında eriyip dağılmış gibi görünen resimler yapılmıştır.

Öncüsü Fransız ressam Edouard MANET (1832-1883)

Yapıtları: İyi Bira, Flüt Çalan Çocuk, Kayıkta

CLAUDE MONET (1840-1926)

Bu sanat akımı, açılan bir sergide onun bir tablosundan (Le Impresion=izlenim) almıştır. Mone ışığı ve canlı renkleri belirtmek için boyayı fırça hareketiyle çizgiler ve noktalar şeklinde resmin

üzerine yerleştirerek yeni bir etki yaratmak istemiştir. (Farklı renklerin yan yana getirilmesine ve bunun bütün olarak algılanmasına çalışılmıştır.)
Yapıtları: Rouen Katedrali, Mavi Kayık, İstasyon

DEGAS (1834-1917): Anlık görünümünün hareketlerin, resimlerini yapmıştır. Kadınlarla ilgili resimler en çok işlediği konulardır.
Yapıtları: Bale, Kahvede Konser, Ütü Yapan Kadınlar

PİSSARRO (1830-1903): Genellikle kent yollarının, bulvarlarının kalabalık görünümünü resmetmiştir.
Yapıtları: Montmarte Bulvarı, Paris Bulvarı

RENOİR (1841-1919)
Kalabalık eğlence sahnelerinde karışık renk ve ışık etkisini belirten resimler yapmıştır. Kıvrak fırça hareketleriyle en çok pembe, açık mavi ve açık sarı renkleri boyamıştır.
Yapıtları: Mavi Kurdeleli Kız, Dans, Manzara
*Realistler romantiklerden, daha çok seçtikleri konularla ayrılırlar. Resim teknikleri ise aşağı yukarı aynıdır. Ancak empresyonizmde teknik olarak geleneksel resimden bir farklılığı vardır. Bu özelliği çağdaş resim sanatını başlangıcı oluşturur.

Heykelde Empresyonizm:
AUGUSTE RODİN (1840-1917)
Michelangelo'nun klasik heykellerini tutkuyla incelenmiştir.
Heykellerinde figürün yavaş yavaş yüze çıkıp biçim aldığı izlenimini vermek için yonttuğu taş parçasını bazen öylece bırakmıştır. Fransa'nın en büyük heykeltıraşıdır.
Yapıtları: Düşünen Adam, Tanrının Eli

POİNTİLLİZM (noktacılık)-Neoempresyonizm
Empresyonizmin sonunda ortaya çıkmıştır. Bu akımda sanatçılar tablolarını katıksız renklerin küçük, düzenli deşintileriyle bir mozaik gibi boyamıştır. Özellikle Seurat'nın tablolarında yatay ve dikey hatlardan oluşan geometrik bir düzen vardır.
Pointillizm'de konuların anlaşılması biraz daha zordur. Çünkü tüm kenar çizgiler kalkmış ve biçimler çok renkli noktalardan oluşan yüzeylere parçalanmıştır.
Bu akımın öncüsü Georges Seurat'dır. (1859-1891)
Yapıtları: Liman , Sirk

EXPRESYONİZM (İFADECİLİK) 19.yy sonu 20.yy başı
Empresyonizme bir tepki olarak ortaya çıkmış olan ekspresyonizmin en önemli temsilcileri Cezanne, Van Gogh ve Gauguin'dir. Bu üç sanatçının tek ortak yanı Empresyonizme karşı olmaktır. Resim anlayışları bir birinden çok farklıdır.

PAUL CEZANNE (1839-1906)
Önceleri Empresyonistlerle birlikte olan sanatçı, daha sonra anlık görünümünün (ve ışığın kuvvetle vurgulanmasının) gerçek görünümü unuttuğu, sanatçıların tablolarına daha az zaman ayırdığı düşüncesini savundu.
Cezanne, Gölge tonlarının gördüğü işi saf renklerle yapmak istemiştir. Bunun ancak üç boyutlu geometrik biçimlerin, yani hem renge elverişli yüzeylerin, hem de derinliği ve hacmi veren biçimlerin yardımıyla mümkün olacağını düşünmüştür. Resimlerine, her yönü bir başka renk taşıyan küpler girmeye başladı... Bu yönüyle Cezanne, kübistlere öncülük etmiştir.

Yapıtları: Natürmortlar, Mazara ve Partreler

VİNCENT VAN GOGH (1853-1890-Hollanda)

İzlenimcilerin yaptığı gibi sanatçının ışık ve renkle abartılı olarak uğraşmasının, sanatçıyı duygularını ifade etme çabasından alıkoyacağı inancındaydı.

Resimlerinde, canlı renkler, hareketli (çizgiler) ve belirgin çizgiler kullanarak huzursuzluk dolu iç dünyasını yansıtmıştır. Cisimleri görmek istediği gibi resmetmiştir.

Yapıtları: Kesik Kulaklı Adam, Ayçiçekleri, Kendi Odası, Selvili Manzara ve Kendi Portreleri

PAUL GAUGUİN (1848-1903-Fransa)

İçinde bulunduğu sanat ortamının karmaşasından uzaklaşmak için Tahitiye giderek, ilkel toplumların yalın ve iddiasız sanatını yeğlemiştir. Bu yönüyle (Primitivizmin) ilkelciliğin temsilcisidir. Modele bakarak resim yapmanın bir çıkmaz yol olduğunu, görünüşe bağlı kalmanın resmin kendi renk ve şekil dünyasını bulmaktan alıkoyduğuna inanıyordu.

Yapıtları: Tahitili Kadınlar, Ayçiçekleri çizen Van Gogh

Diğer Temsilciler ise İsviçreli Hodler ve Norveçli Munch'dur.

KÜBİZM (20.YY.BAŞI)

Cezanne'nin bütün cisimleri koniler, silindirler ve küpler şeklinde görme anlayışından gelişmiştir.

Kübizme göre doğadaki bütün cisimler geometrik biçimlere göre resmedilir.

Kübizmin en önemli temsilcileri BRAQUE ve PİCASSO'dur.

Kübizm ikiye ayrılır:

1.Figürün tümünü basitleştiren geometrik inşa, SENTETİK KÜBİZM (Bireşimci Dönem)

2.Bir figürün her taraftan görünümünü dikkate alarak yapılan parçalamaya ise analitik kübizm denir. (çözümleme dönemi)

Kübizm mimaride, dekorasyonda ve heykeltıraşlıkta da görülür.

PABLO PİCASSO(1881-1973-İSPANYOL)

Sanat yaşamı üç dönemde incelenir: Mavi Dönem, Pembe Dönem ve bizim tanıdığımız yönüyle Kübizm Dönemi. Kübizm, Picasso'nun arkadaşı Braque ile çalışmaları sonucu ortaya çıkmıştır. Cisimlerin bütün yönlerinden görünümünü bütün yüzeye yerleştirerek resmetmiştir. Picasso:"Ben cisimleri gördüğüm gibi değil, düşündüğüm gibi çizerim" demiştir. Son yıllarında resmi bırakmış seramik çalışmaları yapmıştır.

Yapıtlar: Les Femmes d'Avignon, Guernica, Gitar Çalan Adam, Kukuriku.

Diğer Sanatçılar: Braque, Juan Gris, Fernando Leger.